

УДК 336.131

В. Ю. Безгубенко,
аспірант, Тернопільський національний економічний університет

ЕФЕКТИВНІСТЬ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ОБ'ЄКТАМИ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАСНОСТІ В ПРОЦЕСІ ОРЕНДИ

В статті обґрунтовано необхідність формування ефективного державного управління об'єктами державної власності та сформовано систему послідовних дій щодо прийняття управлінських рішень з питань оренди. Виділено основні фінансові ефекти оренди для держави та охарактеризовані головні цілі та сценарії розвитку процесів ефективного управління орендою об'єктів державної власності.

In the article grounded necessity of forming of effective state administration of public domain objects and the system of successive actions is formed in relation to acceptance of administrative decisions on questions a lease. The basic financial effects of lease are selected for the state and described chairman of purpose and scenario of development of processes of effective management lease in the system of public domain objects.

Ключові слова: Управлінські рішення, ефективність державного управління, оренда об'єктів державної власності, ефективність оренди об'єктів державної власності, фінансові ефекти оренди об'єктів державної власності.

Вступ

Необхідність та важливість виділення у відносинах власності трьох сторін: суб'єктів і об'єктів державної власності, суб'єктів управління державною власністю (уповноважених органів управління), їх складу, законодавчо-правового врегулювання в значній мірі окреслюють особливості та зумовлюють суспільну значимість інших сутнісних елементів державної власності. В системі сутнісних елементів державної власності загалом та оренди її об'єктів, зокрема, важливо виокремлювати витрати, вигоди, очікування, ефекти та ефективність.

Постановка задачі

Здійснення економічних реформ в Україні значною мірою стосувалося реформування відносин державної власності, пошуку ефективних методів управління об'єктами державної власності, в складі яких оренда, починаючи з 1999 р., оцінюється як ефективний метод управління.

Така постановка питання зумовлює науковий інтерес до пізнання, як сутнісних характеристик оренди об'єктів державної власності, так і аналізу критеріїв та системи показників оцінки її ефективності.

Дослідженню проблем ефективності оренди об'єктів державного майна присвячені роботи науковця і практика Я.Б.Усенка, однак, в умовах розвитку ринку оренди об'єктів державної власності оцінка ефективності оренди державного майна є хоч і важливою але все ж лише однією складовою. Окрім того, залишаються недостатньо вивченими проблеми ефектів (внутрішніх та зовнішніх), очікувань, результатів та ефективності оренди об'єктів державної власності з врахуванням економічної та управлінської ефективності.

Результати

Згідно Наказу Міністерства економіки України від 20.09.2007р. №314 „Методичні рекомендації застосування критеріїв ефективності управління об'єктами державної власності” оцінка ефективності управління здійснюється за допомогою показників моніторингу, який визначається на двох рівнях:

- об'єктів управління щодо об'єктів державної власності;
- Міністерства економіки щодо здійснення управлінських функцій суб'єктами управління.

Критерії оцінки ефективності управління об'єктами державної власності базуються на даних фінансової звітності. Інформаційною основою для проведення розрахунків оцінки ефективності управління об'єктами державної власності є фінансові плани, дані фінансової та статистичної звітності.

Виокремлено категорію об'єктів державної власності ефективність управління якими визначається окремо і показник ефективності управління виділяється із загального підсумку, це є стратегічно важливі підприємства та підприємства - монополісти; підприємства, що не підлягають приватизації, природні монополісти; підприємства, що перебувають в процесі банкрутства [1].

Показники, що використовуються для оцінки фінансово-господарської діяльності суб'єктів господарювання поділяються на групи: некомерційні (соціально-економічні) показники; комерційні, стану активів та інвестиційно-інноваційної діяльності; показників фінансової ефективності; показники стану використання та збереження державного майна.

Оцінка ефективності як суб'єктів господарювання так і діяльності суб'єктів управління може мати лише три значення: позитивне (ефективне) управління; задовільне; негативне (неефективне) управління.

Держава, як власник об'єктів державної власності здійснює оцінку управління, і використання об'єктів. Основною особливістю державної власності є створення та забезпечення населення країни суспільними благами з метою задоволення суспільних потреб. Так, здійснюючи операції з управління об'єктами державної власності доцільним є визначення співвідношення граничних витрат і граничних вигод.

Вважаємо, що економічна ефективність залежить від рівня управлінської ефективності, оскільки остання характеризує рівень розвитку системи управління, що в свою чергу безпосередньо впливає на формування політики і тактики управління. Економічна ж ефективність характеризується результатами діяльності суб'єктів господарювання – суб'єктів орендних відносин.

При визначенні економічної ефективності оренди об'єктів державної власності слід насамперед оцінити управлінську ефективність оренди.

При підготовці, відборі, прийнятті та реалізації управлінських рішень в процесі оренди об'єктів державної власності варто керуватися системою прийняття ефективних рішень (Рис. 1.):

Систему прийняття управлінських рішень щодо оренди об'єктів державної власності слід оцінювати і визначати відповідно до показників затрат часу та трудових ресурсів, співставлення витрат і доходів, ефективності прийнятих управлінських рішень.

Ефективність державного управління загалом й державного управління у сфері оренди зокрема, можна визначити відповідно з врахуванням планових і

фактичних результатів діяльності та прийнятих рішень. При цьому виникатиме питання, на основі чого формувати і затверджувати планові показники для розрахунків.

Щодо оцінки ефективності оренди об'єктів державної власності вважаємо, що система оцінки ефективності оренди об'єктів державної власності повинна включати в себе такі основні складові як: ринкові, науково-технічні, виробничі, фінансові, інвестиційні, інноваційні, екологічні, соціальні, зовнішні та внутрішні; регіональні, галузеві, загальнодержавні показники. Найбільш важливими серед них є: фінансові, інвестиційні, інноваційні, регіональні та загальнодержавні, оскільки дають змогу визначити ефективність оренди як фіскального та інноваційно-інвестиційного інструменту, методу впливу на економічний розвиток, на формування ринку оренди об'єктів державної власності в Україні.

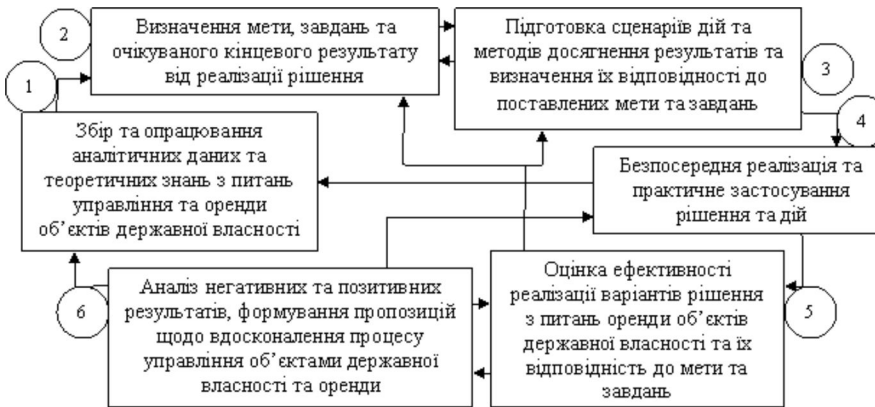

Рис. 1. Система прийняття управлінських рішень щодо управління об'єктами державної власності та оренди

Джерело: розробка автора

Нажаль, соціальні, екологічні та політичні критерії не можливо кількісно визначити з врахуванням вартісної оцінки об'єктів, але вони можуть бути використані як додаткові показники якісного аналізу ефективності та враховуватись при визначенні напрямів діяльності уряду у сфері орендних відносин у державному секторі.

Погоджуємось, що основними критеріями оцінки ефективності державного управління слід вважати стабільність, своєчасність, внутрішню співдогомовленість та відповідність нормативно-правових вимог реаліям сьогодення, орієнтацію на результат при прийнятті управлінських рішень [2, с. 217].

Загальна ефективність оренди об'єктів державної власності, а саме ефективність управління, може визначатися відносно дієвості (як співвідношення досягнутих результатів до запланованих) та прибутковості (співвідношення одержаних доходів до всіх витрат на управління).

На нашу думку, фінансові ефекти від оренди об'єктів державної власності для держави (як власника та принципала) варто розрізняти в залежності від джерел їх виникнення і впливу та поділяти на первинні та вторинні (Рис. 2).

Здійснення ефективного нагляду, аналізу і контролю, виявлення проблем та формування висновків за економічною та фінансовою безпекою загалом та майновою безпекою зокрема, доцільно володіти певним обсягом статистичного матеріалу. Необхідним є здійснення такого статистичного аналізу відповідно до умов та подій, що стосуються стану предмета, або об'єкта, або тенденцій розвитку.

Кожне політичне і управлінське рішення, а також тактика дій повинні підпорядковуватись певним правилам, а саме: комплексність, узгодженість дій та відповідність планових показників реальним умовам існування, вчасність та повнота, системність проведення управлінських рішень та визначення ефективності дій та результатів, характеристика недоліків та проблем і виявлення шляхів їх подолання [2, с.216], а також важливою складовою є прозорість управлінських рішень та поінформованість про мету та результати здійснюваної політики.

Рис. 2. Фінансові ефекти від оренди об'єктів державної власності для держави

Відсутність повної та достовірної інформації про об'єкти державної власності зумовлена недосконалістю їх обліку, спотворює фактичні дані про кількість та стан об'єктів, а також не дає змоги одержувати вичерпну інформацію про суб'єкти господарювання державного сектора економіки, щодо їх фінансово-господарської діяльності та результатів. А відсутність реєстру об'єктів державного майна - нерухомого майна, що знаходиться на балансах державних підприємств, є загрозою національній безпеці, безпеці галузі та бізнесу. Не відрегульований поділ функцій та обов'язків між органами виконавчої влади, а саме між центральними, місцевими органами та Фондом державного майна України щодо управління об'єктами державної власності ускладнює процес прийняття ефективних управлінських та фінансових рішень зокрема.

Варто погодитись з М.Білоусенко, що при розгляді і визначенні ефективності ринку оренди об'єктів державної власності слід звертати увагу не лише на об'єкти оренди чи на відносини, що виникають у процесі оренди, а й на додаткові вимоги ринку – наявність стимулів для суб'єктів орендних відносин та діяльності економічних агентів, результативності їх співпраці, а також на досвід та знання в даній сфері [3, с. 117].

Ефективне управління та використання оренди об'єктів державної власності є головною метою та ціллю, досягнення якої залежить від вибору найбільш оптимального сценарію розвитку. Формування сценаріїв повинно ґрунтуватися на існуючих звичаях, нормативно-законодавчому та методично-інструктивному забезпеченню. Основними суб'єктами, які здійснюватимуть реалізацію цілей мають бути: держава як основний власник, Фонд державної власності України (Фонд державного майна України) – як центральний орган управління, Рахункова Палата, як орган публічного контролю, балансоутримувач і орендарі, оцінювачі та страховики (Рис. 3).

Однією із наявних сил для забезпечення виконання поставлених завдань та сценаріїв розвитку є наявність формальних та неформальних обмежень.

Відповідно до формування та реалізації поставлених цілей варто визначити також ймовірність виконання поставлених сценаріїв. Оптимальним для вибору є такий сценарій, який при залученні мінімальної кількості сил та суб'єктів максимально забезпечуватиме виконання та реалізацію сформованих сценаріїв управління орендою.

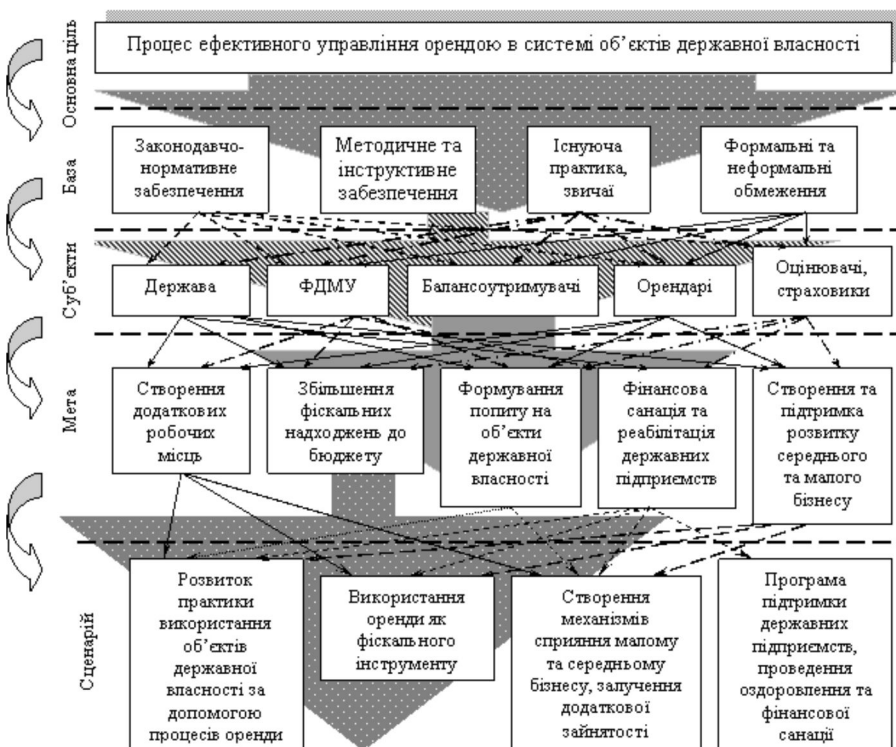

Рис. 3. Головна ціль та сценарій розвитку процесів ефективного управління орендою об'єктів державної власності

*Джерело: розроблено автором

Висновки

Важливою складовою ефективного управління об'єктами державної власності є удосконалення законодавчо-нормативної бази, зокрема щодо державної власності, її об'єктів, національного надбання, управління об'єктами державної власності, оренди об'єктів державної власності, державного адміністрування, в тому числі фінансового адміністрування оренди, формування ефективних систем організаційного, інформаційного, кадрового, технічного, програмного та фінансового забезпечення.

Чітке формування системи показників ефективності оренди та методики її визначення відповідно до суб'єктів орендних відносин дасть змогу вчасно реагувати на зміну інтересів, потреб та фінансових доміант в орендному процесі, підвищити ефективність використання оренди, як ефективного методу управління об'єктами державної власності, створить сприятливе економічне та фінансове середовище для розвитку підприємництва в регіонах, забезпечить додаткову кількість робочих місць.

Література:

1. Наказ Міністерства економіки України «Про Методичні рекомендації щодо застосування критеріїв визначення ефективності управління об'єктами державної власності» від 20.09.2007 року, №314 // www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/printable_article?art_art_id=107322
2. Гордон М.В. Эффективность государственного управления экономикой в Украине: проблемы оценки / М.В.Гордон, Н.В.Оленцевич// Научные труды ДонНТУ. Серия: экономическая. Выпуск 33-1– 2008 – ст.212-218.
3. Белоусенко М.В. Об институциональной эффективности рынков / М.В.Белоусенко // Научные труды ДонНТУ. Серия: экономическая. Выпуск 103-1. – 2006. – ст. 115-122.

Стаття надійшла до редакції 05.11.2009 року.